

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Π.3.2.5 Πιλοτική εφαρμογή και αξιολόγηση αντιπροσωπευτικού αριθμού σεναρίων από κάθε τύπο σε διαφοροποιημένες εκπαιδευτικές συνθήκες πραγματικής τάξης

Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας

Β΄ Λυκείου

Τίτλος:

«Γ. Μ. Βιζυηνός: το μόνον της ζωής του ταξείδιον... στο διήγημα»

Συγγραφή: ΚΑΛΛΙΟΠΗ ΚΩΤΣΑΚΗ

Εφαρμογή: ΣΟΦΙΑ ΦΕΛΛΑΧΙΔΟΥ

**ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ**

Θεσσαλονίκη 2014

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι. Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.2.5. Πιλοτική εφαρμογή και αξιολόγηση αντιπροσωπευτικού αριθμού σεναρίων από κάθε τύπο σε διαφοροποιημένες εκπαιδευτικές συνθήκες πραγματικής τάξης.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Υπεύθυνος υπο-ομάδας εργασίας λογοτεχνίας: Βασίλης Βασιλειάδης

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμασούνα 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101 , Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

A. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Τίτλος

Γ. Μ. Βιζυηνός: *το μόνον της ζωής του ταξείδιον...* στο διήγημα

Εφαρμογή σεναρίου

Σοφία Φελλαχίδου

Δημιουργία σεναρίου

Καλλιόπη Κωτσάκη

Διδακτικό αντικείμενο

Νεοελληνική Λογοτεχνία

Τάξη

Β΄ Λυκείου

Σχολική μονάδα

Γενικό Λύκειο Νέας Περάμου Καβάλας

Χρονολογία

Από 27-11-2014 έως 11-12-2014.

Διδακτική/θεματική ενότητα

—

Διαθεματικό

Όχι

Χρονική διάρκεια

5 ώρες

Χώρος

I. Φυσικός χώρος:

Εντός σχολείου: αίθουσα διδασκαλίας, εργαστήριο πληροφορικής.

II. Εικονικός χώρος: ιδιωτική κοινότητα Google+, Facebook, ιστολόγιο.

Προϋποθέσεις υλοποίησης για δάσκαλο και μαθητή

Για την υλοποίηση του συγκεκριμένου σεναρίου χρησιμοποιήθηκαν διδακτικές μέθοδοι που ευνοούν την ενεργοποίηση των μαθητών και τη συνεργασία μεταξύ τους: ομαδοσυνεργατική μέθοδος, συζήτηση ανά ζεύγη, καταγισμός ιδεών. Οι μαθητές ήταν εξοικειωμένοι από την αρχή της σχολικής χρονιάς με τον ομαδοσυνεργατικό και ανακαλυπτικό τρόπο διδασκαλίας. Οι τρόποι αυτοί χρησιμοποιήθηκαν παράλληλα με τη μετωπική διδασκαλία και τον κατευθυνόμενο διάλογο.

Το σενάριο στηρίχτηκε επίσης στην αξιοποίηση των ΤΠΕ στη διδασκαλία. Οι μαθητές έκαναν χρήση των προγραμμάτων: α) επεξεργασίας κειμένου (στους υπολογιστές Ubuntu του εργαστηρίου πληροφορικής), β) δημιουργίας συννεφόλεξου ([Tagxedo](#)), γ) δημιουργίας κολάζ ([Photocollage](#)), δ) δημιουργίας βίντεο ([Goanimate](#)), ε) δημιουργίας [ενοιολογικού χάρτη](#) καθώς και των [χαρτών της Google](#). Όλα αυτά τα εργαλεία Web 2.0 οι μαθητές (όχι στο σύνολό τους) τα χρησιμοποιούσαν στο μάθημα της λογοτεχνίας από την αρχή της σχολικής χρονιάς.

Αν λάβουμε υπόψη πως στόχος του σεναρίου ήταν η εμπέδωση των χαρακτηριστικών του διηγήματος μέσα από την ανάγνωση ενός εκτενούς διηγήματος, γίνεται φανερό ότι η οργάνωση της διδασκαλίας έπρεπε να είναι πολύ καλή ώστε να μην προκύψουν ασάφειες που θα δημιουργούσαν επιπλέον απορίες στους μαθητές. Για τον λόγο αυτό και για να μη “χαθούν” τα παιδιά στις πολλές σελίδες του διηγήματος του Βιζνουύ, η διδάσκουσα το χώρισε στις πέντε ενότητες του, και στην έντυπη μορφή του και στο [βίντεο](#), αξιοποιώντας την ομώνυμη [ταινία](#) του Λάκη Παπαστάθη.

Εφαρμογή στην τάξη

Το συγκεκριμένο σενάριο εφαρμόστηκε στην τάξη.

Το σενάριο στηρίζεται

Καλλιόπη Κωτσάκη, Γ. Μ. Βιζυηνός: *το μόνον της ζωής του ταξείδιον...* στο διήγημα, Νεοελληνική Λογοτεχνία Β΄ Λυκείου, 2014.

Το σενάριο αντλεί

Β. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ/ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η συγκεκριμένη εφαρμογή είχε στόχο την εμπέδωση των χαρακτηριστικών του διηγήματος ως βασικού είδους της αφηγηματικής πεζογραφίας και παράλληλα την κατανόηση της συμβολικής διάστασης του ταξιδιού. Οι μαθητές, με την ανάγνωση του διηγήματος του Βιζυηνού, εντόπισαν την αρχιτεκτονική του διάρθρωση, μελέτησαν τα πορτρέτα των ηρώων μέσα από τις σκηνές της ζωής τους και προσπάθησαν να δουν τον τρόπο με τον οποίο συμπληρώνουν την ψυχογραφία του πρωταγωνιστή. Διερεύνησαν τους αφηγηματικούς τρόπους και τον γλωσσικό κώδικα του αφηγητή, στην προσπάθειά του να αποδώσει τη συνολική αίσθηση της ζωής των προσώπων του διηγήματος. Τέλος, σε ένα παράλληλο επίπεδο γνώρισαν το ακίνητο ταξίδι του ασάλευτου ταξιδιώτη πρωταγωνιστή σε μια προσπάθεια να προσεγγίσουν «Το μόνον της ζωής του ταξείδιον».

Γ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύλληψη και θεωρητικό πλαίσιο

Το σχολικό εγχειρίδιο *Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας*, στην ενότητα «Νέα Αθηναϊκή Σχολή», περιλαμβάνει και κείμενα πεζογραφίας, η οποία τη συγκεκριμένη περίοδο (1880 και μετά) σημειώνει αλματώδη ανάπτυξη. Στην εισαγωγική ενότητα για την πεζογραφία σημειώνεται η στροφή προς τον χώρο της ηθογραφίας, που είχε ως αποτέλεσμα τη συγγραφή των πρώτων λογοτεχνικών έργων της εθνικής πεζογραφίας.

Στο πλαίσιο της διδασκαλίας του ηθογραφικού διηγήματος λοιπόν, εντάσσεται και η επιλογή του συγκεκριμένου διηγήματος του Βιζυηνού. Οι μαθητές είχαν ήδη διδαχθεί «Το μοιρολόγι της φώκιας» του Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη και «Το σπίτι του δασκάλου» του Κωνσταντίνου Χατζόπουλου. Είχαν διαβάσει επίσης

αποσπάσματα από τα έργα «Έρωτας στα χιόνια» του Α. Παπαδιαμάντη και *Η Τιμή και το Χρήμα* του Κ. Θεοτόκη. Η επιλογή του διηγήματος «Το μόνον της ζωής του ταξιδιού» του Γεωργίου Βιζυηνού έγινε για να γνωρίσουν οι μαθητές έναν ακόμη κορυφαίο διηγηματογράφο της γενιάς του 1880, ο οποίος έχει την ιδιαιτερότητα του «ζωγράφου των ψυχών». Επίσης, η συγκεκριμένη επιλογή έγινε για να μελετήσουν ένα αρκετά μεγαλύτερο διήγημα από αυτά που περιλαμβάνει το σχολικό τους εγχειρίδιο και να εμπεδώσουν τα χαρακτηριστικά του λογοτεχνικού είδους του διηγήματος στο τέλος της διδακτικής ενότητας «Νέα Αθηναϊκή Σχολή».

Στην πορεία αξιοποιήθηκε τόσο η μετωπική διδασκαλία με τη χρήση της ερμηνευτικής μεθόδου και του κατευθυνόμενου διαλόγου, όσο και η ομαδοσυνεργατική μέθοδος με τη χρήση ΤΠΕ, οι οποίες απέφεραν τα θετικά αποτελέσματα της ενεργοποίησης των μαθητών, της γόνιμης ανταλλαγής απόψεων και της δημιουργίας κλίματος συνεργασίας.

Δ. ΣΚΕΠΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΟΥΣ

Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, πεποιθήσεις, πρότυπα, στάσεις ζωής

Με τη διδασκαλία του σεναρίου επιδιώχθηκε οι μαθητές:

- να κατανοήσουν την πολυσημία του ταξιδιού,
- να γνωρίσουν το ταξίδι ως απόδραση από την πραγματικότητα διά της φαντασίας,
- να αντιληφθούν την ταύτιση του «ασάλευτου» ταξιδευτή με την επιθυμία και το όνειρο, γεγονός που τον καθιστά –ως φιγούρα– πολύ πιο ελκυστικό από τον πραγματικό,
- να εκφράσουν την επιθυμία τους για το δικό τους ταξίδι/«ταξίδι»,
- να αντιληφθούν το ταξίδι και ως σύμβολο του μακρινού και τελευταίου ταξιδιού για κάθε ταξιδιώτη της ζωής.

Γνώσεις για τη λογοτεχνία

Με την εφαρμογή του σεναρίου επιδιώχθηκε οι μαθητές:

- να κατανοήσουν την έκταση του διηγήματος ως προσπάθεια της αφηγηματικής πεζογραφίας «να αποδώσει με έμφαση μια ειδική εντύπωση της ζωής και του κόσμου» (Αθανασόπουλος 2005: 112),
- να αντιληφθούν τον τρόπο με τον οποίο ο πραγματολογικός χαρακτήρας του διηγήματος συνδυάζεται με την ποιητική ατμόσφαιρα, αναδεικνύοντας την αφηγηματική ικανότητα του δημιουργού,
- να γνωρίσουν τον τρόπο με τον οποίο ο διηγηματογράφος αποκαλύπτει την πολυπλοκότητα της ανθρώπινης φύσης και εμπειρίας στο πρόσωπο του ήρωα ή των ηρώων του διηγήματος,
- να γνωρίσουν τον τρόπο με τον οποίο ο διηγηματογράφος, μέσα από την αφήγηση ενός μεμονωμένου επεισοδίου (ειδικό), μπορεί να προσφέρει στον αναγνώστη μια ολοκληρωμένη παρουσίαση του πρωταγωνιστή και μια συνολική αίσθηση της ζωής του (γενικό),
- να κατανοήσουν την αναλογία θέματος και δομής του διηγήματος,
- να διερευνήσουν την ιδιαίτερη χρήση της γλώσσας και των αφηγηματικών τρόπων του κειμένου, στην προσπάθεια του διηγηματογράφου να «προσφέρει μια πλήρη ηθογράφιση και ψυχογραφία του πρωταγωνιστή, καθώς και μια συνολική αίσθηση της ζωής του» (*Λεξικό Λογοτεχνικών Όρων*: 50),
- να αιτιολογήσουν τον όρο ηθογραφικό διήγημα εντοπίζοντας λαογραφικά και ψυχογραφικά στοιχεία στο κείμενο,
- να γνωρίσουν το λογοτεχνικό ρεύμα του ρεαλισμού από το οποίο επηρεάζονται οι λογοτέχνες της γενιάς του 1880,
- να εμπεδώσουν τα χαρακτηριστικά του διηγήματος, τα οποία ήδη από προηγούμενα μαθήματα είχαν γνωρίσει και είχαν καταγράψει σε χαρτόνι που ήταν αναρτημένο στον πίνακα της τάξης.

Γραμματισμοί

Με την ολοκλήρωση της διδασκαλίας επιδιώχθηκε οι μαθητές να είναι σε θέση:

- να εντοπίζουν:
 - ✓ το σκηνικό πλαίσιο του διηγήματος (τόπο, χρόνο, πρόσωπα),
 - ✓ τους κύριους χαρακτήρες και να αιτιολογούν τη φύση τους, καθώς αυτή ξεδιπλώνεται στις σκηνές του διηγήματος,
 - ✓ το γεγονός που αποδεικνύεται ιδιαίτερα σημαντικό για τη ζωή του ήρωα,
 - ✓ τη λογοτεχνικότητα του διηγήματος και να την αιτιολογούν.

Επομένως, με την ολοκλήρωση της διδασκαλίας επιδιώχθηκε οι μαθητές να εντοπίζουν τα χαρακτηριστικά του διηγήματος και να αναδεικνύουν τον ρόλο τους στο κείμενο. Ακόμη:

- να αποκωδικοποιούν το ταξίδι α) ως «κίνηση»-διακύμανση της ψυχής και της φαντασίας και β) ως σύμβολο του μακρινού και τελευταίου «ταξιδιού» (το ταξίδι του θανάτου),
- να αναφέρονται με λόγο προφορικό και γραπτό στα χαρακτηριστικά του διηγήματος και στο «φανταστικό ταξίδι» που πραγματοποιεί ένας «ασάλευτος ταξιδευτής».

Επίσης, με την αξιοποίηση των ΤΠΕ, επιδιώχθηκε να μπορούν οι μαθητές:

- να αναζητούν πληροφορίες σε συγκεκριμένους διαδικτυακούς τόπους ανάλογους του γνωστικού αντικείμενου και της έρευνας (Η/Υ με σύνδεση στο διαδίκτυο, φυλλομετρητής Mozilla Firefox, Google Chrome κ.ά., μηχανή αναζήτησης Google, YouTube),
- να χρησιμοποιούν το πρόγραμμα επεξεργασίας κειμένου ασκούμενοι στην ορθή χρήση του γραπτού λόγου,
- να δημιουργούν συννεφολέξο (<http://www.tagxedo.com/>) με τις λέξεις που εκφράζουν τις προσδοκίες τους από την ανάγνωση του διηγήματος,

- να αποτυπώνουν σε κολάζ (<http://www.fotor.com/>) αποσπάσματα του διηγήματος συνδυάζοντας την εικόνα με το λεκτικό κείμενο της αναγνωστικής τους πρόσληψης,
- να δημιουργούν χάρτη (<https://www.google.gr/maps/>) σχεδιάζοντας το ταξίδι του βασικού ήρωα,
- να δημιουργούν βίντεο (<http://goanimate.com/>) αποτυπώνοντας τις βασικές σκηνές του διηγήματος,
- να σχεδιάζουν εννοιολογικό χάρτη (<http://www.spiderscribe.net/>) συγκεντρώνοντας τα βασικά γνώρισμα της διηγηματογραφίας του Βιζυηνού,
- να επικοινωνούν από απόσταση μέσω της ιδιωτικής κοινότητας Google+ και Facebook για να ανταλλάξουν απόψεις μεταξύ τους και με την καθηγήτρια.

Διδακτικές πρακτικές

Κατά τη διδασκαλία του σεναρίου αξιοποιήθηκαν διδακτικές μέθοδοι όπως η εισήγηση, ο κατευθυνόμενος διάλογος, ο καταγισμός ιδεών, η συζήτηση ανά ζεύγη και η εργασία σε ομάδες που αποτέλεσε την κυρίαρχη διδακτική μέθοδο.

Με την εισήγηση κατά την πρώτη ώρα του σεναρίου επιδιώχθηκε η ενημέρωση των μαθητών για τους στόχους του μαθήματος και την πορεία διδασκαλίας, ώστε να έχουν σαφή γνώση της διδακτικής πορείας και να είναι πιο δεκτικοί στη μάθηση. Η εισήγηση αξιοποιήθηκε και κατά την τέταρτη και πέμπτη ώρα για τον συντονισμό της παρουσίασης των εργασιών, ώστε να μη χαθεί επιπλέον χρόνος.

Ο καταγισμός ιδεών αξιοποιήθηκε στην αρχή του σεναρίου για να κινήσει το ενδιαφέρον των μαθητών και να τους ενεργοποιήσει, στόχος ο οποίος επιτεύχθηκε σε μεγάλο βαθμό.

Η συζήτηση ανά ζεύγη και η εργασία σε ομάδες αποτέλεσε την κύρια διδακτική μέθοδο κατά τη δεύτερη και τρίτη ώρα, οι οποίες πραγματοποιήθηκαν στο εργαστήριο πληροφορικής. Η εργασία σε ομάδες ήταν λίγο πιο απαιτητική για τους μαθητές, δεδομένου ότι είχαν να δουλέψουν σε ένα διήγημα περισσότερων σελίδων

σε σύγκριση με τα προηγούμενα που είχαν διδαχθεί. Για αυτό κατά τη δεύτερη ώρα έγινε φανερό μια σύγχυση και ένας μεγάλος προβληματισμός για το τι έπρεπε να κάνουν. Την τρίτη ώρα όμως της διδασκαλίας, αφού είχαν μελετήσει και στο σπίτι τα φύλλα εργασίας και το κείμενο προσεκτικότερα, κατάφεραν να ολοκληρώσουν τις εργασίες τους, γεγονός που απέδειξε την καλή συνεργασία, την ανταλλαγή απόψεων μεταξύ τους αλλά και την αυτενέργειά τους. Η παρουσίαση των ομαδικών εργασιών την τέταρτη και πέμπτη ώρα έδειξε ολοκληρωμένη τη δουλειά των παιδιών και τους “αποζημίωσε” για την προσπάθειά τους. Ιδιαίτερα οι πολυτροπικές εργασίες με τη χρήση εργαλείων Web 2.0 και οι ασκήσεις δημιουργικής γραφής τράβηξαν την προσοχή τους και βοήθησαν περισσότερο στην κατανόηση του κειμένου.

Τέλος, ο κατευθυνόμενος διάλογος αξιοποιήθηκε σε όλες σχεδόν τις φάσεις διδασκαλίας για να ενθαρρύνει τους μαθητές, να προβληματίσει και να δώσει εξηγήσεις με έμμεσο τρόπο.

Ε. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Αφετηρία

Αφετηρία της επιλογής του διηγήματος του Βιζυηνού αποτέλεσε η δημοσιοποίηση της Τράπεζας θεμάτων της Β΄ Λυκείου. Όταν, μέσα στον Νοέμβρη, αναρτήθηκαν τα θέματα της Τράπεζας, διαπιστώσαμε ότι αυτά αφορούσαν κείμενα που δεν περιλαμβάνονταν στο σχολικό εγχειρίδιο της Β΄ Λυκείου. Έτσι, προτάθηκε να ασχοληθούμε και με ένα κείμενο εκτός βιβλίου.

Επειδή μάλιστα επρόκειτο να ολοκληρωθεί η διδασκαλία της ενότητας «Νέα Αθηναϊκή Σχολή», επιλέχθηκε ένα διήγημα εκτενέστερο από τα προηγούμενα, γραμμένο από έναν κορυφαίο εκπρόσωπο της γενιάς του 1880, τον Βιζυηνό, ώστε οι μαθητές να αναγνωρίσουν σε ένα μεγαλύτερο κείμενο τα χαρακτηριστικά του διηγήματος τα οποία είχαν διδαχθεί σε προηγούμενα μαθήματα και να τα εμπεδώσουν.

Δεδομένου μάλιστα ότι τα προηγούμενα διηγήματα κινούνταν στον χώρο του ρεαλισμού και του νατουραλισμού, επιλέχθηκε ένα διήγημα στο οποίο ο βασικός ήρωας (ήρωες) μπορεί να κινείται από την πραγματικότητα στη φαντασία και το όνειρο. Το χαρακτηριστικό αυτό αναμενόταν να αρέσει στα παιδιά και να απελευθερώσει και τη δική τους φαντασία.

Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο

Στο σχολικό εγχειρίδιο *Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας*, στην εισαγωγή για τη Νέα Αθηναϊκή Σχολή και στην ενότητα για την πεζογραφία, επισημαίνεται η προσπάθεια να «γραφούν πρωτότυπα έργα προσαρμοσμένα στη σύγχρονη ζωή και να δημιουργηθεί η εθνική πεζογραφία»¹. Επίσης, τονίζονται δύο φιλολογικά γεγονότα που συνέβησαν το 1883 και έδωσαν ώθηση στην καλλιέργεια του ηθογραφικού διηγήματος «το πρώτο είναι η δημοσίευση των αποκαλυπτικών για την εποχή τους διηγημάτων του Γεωργίου Βιζυηνού “Το αμάρτημα της μητρός μου” και “Ποίος ήταν ο φονεύς του αδελφού μου” και το δεύτερο η διεξαγωγή του πρώτου στο είδος διαγωνισμού “προς συγγραφήν ελληνικού διηγήματος”, του περιοδικού *Εστία*»².

Επιπλέον, στην εισαγωγή και στην ενότητα για το μυθιστόρημα δίνονται τα χαρακτηριστικά του συγκριτικά με τα χαρακτηριστικά του διηγήματος.

Θυμίζουμε πως στο ανθολόγιο συμπεριλαμβάνονται αρκετά διηγήματα (ολόκληρα ή αποσπάσματα) από τη Νέα Αθηναϊκή Σχολή, τη γενιά του '30 και τη νεότερη πεζογραφία. Επομένως, ένα εισαγωγικό σενάριο για το διήγημα και τα χαρακτηριστικά του μπορεί να συνδράμει την αναγνωστική εμπειρία των μαθητών.

Αξιοποίηση των ΤΠΕ

Στο συγκεκριμένο σενάριο με την αξιοποίηση των ΤΠΕ επιδιώχθηκε οι μαθητές να κατανοήσουν την ποιητική του διηγήματος και να εκφράσουν δημιουργικά και κριτικά τη γνώμη τους.

¹ *Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας*, Β' τεύχος, 8. Αθήνα: ΟΕΔΒ, 2001. <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSB106/544/3561,14816/>.

² Ο.π. 8-9.

Η δημιουργική αξιοποίηση των ΤΠΕ στο συγκεκριμένο σενάριο επιδιώχθηκε:

- με την αναζήτηση πληροφοριών σε συγκεκριμένους διαδικτυακούς τόπους, ανάλογα με το γνωστικό αντικείμενο της έρευνας (H/Y με σύνδεση στο διαδίκτυο, φυλλομετρητής Mozilla Firefox, Google Chrome κ.ά., μηχανή αναζήτησης Google, YouTube),
- με τη χρησιμοποίηση του προγράμματος επεξεργασίας κειμένου, με το οποίο οι μαθητές μπορούν να καταθέσουν την άποψή τους ασκούμενοι στην ορθή χρήση του γραπτού λόγου,
- με την εφαρμογή <http://www.tagxedo.com/>, που δίνει τη δυνατότητα στους μαθητές να δημιουργήσουν «σύννεφα λέξεων» αναπτύσσοντας τη γλωσσική τους ικανότητα,
- με τη δημιουργία πολυτροπικών κειμένων, καθώς οι μαθητές δημιουργούν ψηφιακά κολάζ (<http://www.fotor.com/>), χάρτη (<https://www.google.gr/maps/>) και βίντεο (<http://goanimate.com/>). Ο συνδυασμός εικόνας και λεκτικού κειμένου παρουσιάζει μια άλλη ανάγνωση του κειμένου,
- με τον σχεδιασμό εννοιολογικού χάρτη (<http://www.spiderscribe.net/>), τον οποίο δημιούργησαν οι μαθητές έπειτα από κριτική σκέψη,
- με τη χρήση της επικοινωνίας από απόσταση, μέσω της ιδιωτικής κοινότητας Google+ και του Facebook, για να ανταλλάξουν απόψεις μεταξύ τους και με την καθηγήτρια.

Κατά συνέπεια, οι ΤΠΕ αξιοποιήθηκαν ως εργαλεία που εξυπηρετούν την αναζήτηση και συλλογή πληροφοριών, μέσω της κατευθυνόμενης και ελεύθερης πλοήγησης στο διαδίκτυο, ως εργαλεία που μπορούν να αναδείξουν, αφενός, την κατασκευαστική πλευρά της λογοτεχνίας (δραστηριότητες παρέμβασης στο λογοτεχνικό κείμενο) και αφετέρου, τη δημιουργική έκφραση των μαθητών μέσω της κατασκευής απλών και πολυτροπικών κειμένων.

Κείμενα

Λογοτεχνικά κείμενα εκτός σχολικών εγχειριδίων

Γεώργιος Βιζυηνός, [«Το μόνον της ζωής του ταξείδιον»](#). Στο *Νεοελληνικά Διηγήματα*, επιμ. Π. Μουλλάς, 168-201. Αθήνα: Εστία, 1998.

Κώστας Καρυωτάκης, [«Τελευταίο ταξίδι»](#). *Ποιήματα και πεζά*, 65. Αθήνα: Εστία, 2006.

Κώστας Ουράνης, «Ακίνητα ταξίδια». *Αποχρώσεις*, 42-43. Αθήνα: Εστία, 1956.

Λογοτεχνικά κείμενα σχολικών εγχειριδίων

Γεώργιος Βιζυηνός, [«Το αμάρτημα της μητρός μου»](#).

Γεώργιος Βιζυηνός, [«Μοσκόβ Σελήμ»](#).

Κάρολος Μποντλέρ, [«Ανάταση»](#).

[Λεξικό Λογοτεχνικών Όρων](#), ΟΕΔΒ, 2007.

Υποστηρικτικό/εκπαιδευτικό υλικό:

Ταινίες

[Το μόνον της ζωής του ταξείδιον](#), Λάκης Παπαστάθης, 2001.

Βίντεο

[Αποσπάσματα](#) από την ταινία του Λάκη Παπαστάθης, επεξεργασμένα με το <http://www.teachem.com/>.

Διδακτική πορεία/στάδια/φάσεις

Α' φάση-Πριν την ανάγνωση

1^η ώρα

Κατά την πρώτη ώρα επικεντρωθήκαμε στην ενημέρωση των μαθητών για τους στόχους και την πορεία διδασκαλίας αλλά και στην επαφή με το διήγημα, μέσω της ανάγνωσής του και της παρακολούθησης βίντεο.

Οι μαθητές είχαν ενημερωθεί περίπου μία εβδομάδα νωρίτερα ότι επρόκειτο να ασχοληθούμε με ένα διήγημα εκτός σχολικού εγχειριδίου δεδομένου ότι η Τράπεζα Θεμάτων περιελάμβανε αδίδακτα κείμενα. Επίσης, ενημερώθηκαν ότι το διήγημα

αυτό θα ήταν εκτενέστερο από τα υπόλοιπα που είχαν διδαχθεί, καθώς θα ολοκληρώναμε την ενότητα «Νέα Αθηναϊκή Σχολή» και θεωρήθηκε καλό να κάνουμε μια τελευταία επανάληψη για τα χαρακτηριστικά του διηγήματος, γνωρίζοντας μάλιστα έναν κορυφαίο εκπρόσωπο της γενιάς του 1880.

Υπήρχε δυσκολία να βρεθεί κενή ώρα στο εργαστήριο πληροφορικής. Ο πληροφορικός μάς το παραχώρησε για την πρώτη ώρα του σεναρίου (έβδομη ώρα διδασκαλίας), γεγονός που ήταν ιδιαίτερα βολικό, επειδή το τμήμα μου (το Β2) θα είχε μάθημα εκεί την προηγούμενη ώρα και δε θα χρειαζόταν να μετακινηθεί³.

Αφού έγινε μια γενική ενημέρωση για τον τίτλο του συγκεκριμένου διηγήματος και την πορεία διδασκαλίας, η καθηγήτρια ρώτησε τους μαθητές *ποιο θα μπορούσε να είναι το «ταξίδιον» και τι τους έρχεται στο μυαλό ακούγοντας τη λέξη «ταξίδι»*. Με τον τρόπο αυτόν και τον καταιγισμό ιδεών που ακολούθησε έγινε προσπάθεια να κινητοποιηθεί η προσοχή των παιδιών, όπως και έγινε, καθώς ακούστηκαν πολλές απαντήσεις που μας πήγαν στο καλοκαίρι, στη θάλασσα, σε διάφορους τόπους αλλά και στο μέλλον, στα ταξίδια του νου. Ένας μαθητής ανέλαβε να δημιουργήσει συννεφόλεξο (<http://www.tagxedo.com/>) στο σπίτι με τις απαντήσεις που ακούστηκαν. Η εργασία αυτή ανατέθηκε για το σπίτι (και δεν έγινε στο σχολείο, όπως στο συνταγμένο σενάριο) για να εξοικονομηθεί χρόνος, ώστε να διαβάσουμε το διήγημα στην τάξη. Το συννεφόλεξο αναρτήθηκε στην ιδιωτική κοινότητα Google+ το απόγευμα της ίδιας ημέρας⁴.

Αν και στο αρχικό σενάριο προβλεπόταν η ανάγνωση του διηγήματος στο σπίτι, επιλέχθηκε στη δική μου τάξη να γίνει η ανάγνωση στο σχολείο, επειδή το διήγημα είναι αρκετά μεγάλο και είναι σίγουρο ότι στο επαρχιακό μας σχολείο δε θα το διάβαζαν όλοι οι μαθητές. Έτσι λοιπόν μετά τις απαντήσεις των παιδιών για το ταξίδι, ξεκίνησε η ανάγνωση του διηγήματος. Η 1^η σκηνή διαβάστηκε από τη διδάσκουσα με

³ Ας σημειωθεί ότι ανάμεσα στην 6^η και 7^η ώρα διδασκαλίας δε γίνεται διάλειμμα παρά μόνο αλλαγή καθηγητών.

⁴ Βλ. στον Φάκελο Τεκμηρίων το αρχείο prin_anagnosi_taxidi.

συνοδεία χαμηλόφωνης μουσικής (ανάλογη ανάγνωση έχει γίνει πολλές φορές στο παρελθόν και αρέσει στα παιδιά). Αποσπάσματα από τη 2^η, 3^η και 4^η σκηνή παρακολούθησαν τα παιδιά σε [βίντεο](#) –από την ταινία του Λάκη Παπαστάθη–, το οποίο είχε επεξεργαστεί η διδάσκουσα για τις ανάγκες του μαθήματος με την εφαρμογή <http://www.teachem.com/>. Η επεξεργασία αυτή κρίθηκε αναγκαία, λόγω της μεγάλης έκτασης (τριάντα περίπου σελίδες) του διηγήματος, ώστε να μπορέσουν οι μαθητές να κατανοήσουν άμεσα το περιεχόμενό του και να μη χαθούν επιπλέον ώρες διδασκαλίας. Αποσπάσματα της 5^{ης} σκηνής διαβάστηκαν από την καθηγήτρια με τη συνοδεία πάλι χαμηλόφωνης μουσικής. Ίσως ήταν καθοδηγητική η παρέμβαση χωρισμού του διηγήματος στις σκηνές του από την διδάσκουσα, αλλά το θεώρησα απαραίτητο για να κατανοήσουν οι μαθητές το κείμενο από την αρχή και να ενεργοποιηθεί το ενδιαφέρον τους: διαφορετικά, πιστεύω, θα χάνονταν στις σελίδες του εκτενούς διηγήματος και θα απαιτούνταν περισσότερες ώρες διδασκαλίας.

Το κείμενο, χωρισμένο σε πέντε σκηνές, δόθηκε από την αρχή της ώρας σε φωτοτυπία στους μαθητές και ανάλογα χωρισμένο ήταν και το επεξεργασμένο [βίντεο](#) που παρακολούθησαν στην τάξη. Ολόκληρη η ώρα αφιερώθηκε στο διάβασμα του κειμένου ή στην παρακολούθηση του βίντεο. Οι μαθητές ήταν πολύ ήσυχοι και παρακολουθούσαν με ενδιαφέρον. Δε διέκοψε τίποτε την προσοχή μας παρά μόνο ένα τεχνικό πρόβλημα με τον ήχο στην αρχή της ώρας. Τα ηχεία ήταν συνδεδεμένα σε υπολογιστή με Windows και όχι στον κεντρικό server Ubuntu. Έτσι χρειάστηκε λίγος χρόνος –ευτυχώς– να εντοπίσω το πρόβλημα και να αλλάξω τα καλώδια. Πάντως δεν πρόλαβα να διαβάσω την τελευταία παράγραφο της 5^{ης} σκηνής, όμως τα παιδιά κατάλαβαν ποιο ήταν το *μόνον* (και τελευταίο) *ταξείδιον του ήρωα*.

Οι μαθητές θα διάβαζαν στο σπίτι όλο το διήγημα και θα παρακολουθούσαν, προαιρετικά, το [βίντεο](#) ή ολόκληρη την ταινία του Λάκη Παπαστάθη, [Το *μόνον της ζωής του ταξείδιον*](#).

Το απόγευμα της ίδιας ημέρας ανέβασα στην ιδιωτική κοινότητα Google+ εκτός από το κείμενο (που το είχαν άλλωστε και σε φωτοτυπία τα παιδιά), το

επεξεργασμένο [βίντεο](#), ολόκληρη την ταινία [Το μόνον της ζωής του ταξίδιον](#), το φύλλο εργασίας που επρόκειτο να δουλέψουμε τις δύο επόμενες ώρες και δύο βίντεο που δημιούργησα με το [Screencast-o-matic](#), στα οποία έδινα οδηγίες για τη δημιουργία κολάζ [Fotor](#) και χάρτη [Googlemaps](#). Με τον τρόπο αυτό μπορούσα να βοηθήσω περισσότερο όσους δυσκολεύονταν.

Β' φάση-Κυρίως ανάγνωση

2^η-3^η ώρα

Η δεύτερη και τρίτη ώρα διδασκαλίας πραγματοποιήθηκαν στο εργαστήριο πληροφορικής, αν και ο πληροφορικός μού είχε πει ότι δε θα μας το παραχωρούσε ξανά. Προσπάθησα τότε, για τη δεύτερη ώρα του σεναρίου, να αλλάξω το πρόγραμμα με δύο άλλες συναδέλφισσες, τροποποιώντας το ωράριο της μίας. Με τη συναίνεσή τους πάντως πραγματοποίησα τη δεύτερη ώρα, και αναλόγως (με αλλαγή με έναν συνάδελφο) προγραμμάτισα και την τρίτη ώρα. Πήγαμε όμως εκδρομή την προγραμματισμένη ημέρα και έπρεπε να βρω άλλον τρόπο. Τελικά, άλλαξα την ημέρα του μαθήματος και συνεννοήθηκα με τους καθηγητές τεσσάρων τμημάτων project ώστε να κάνω μάθημα στο εργαστήριο την τρίτη ώρα του σεναρίου. Εκείνη τη χρονιά καμία από τις ώρες που δίδασκα γλώσσα και λογοτεχνία δεν ήταν κενό το εργαστήριο.

Τη δεύτερη και τρίτη ώρα έγινε η κυρίως ανάγνωση του διηγήματος, ενώ οι μαθητές εργάστηκαν σε ομάδες και στη συνέχεια σε ζεύγη. Αρχικά, η καθηγήτρια υπενθύμισε στα παιδιά την πολυσημία του ταξιδιού, όπως αυτή φάνηκε από την πρώτη διδακτική ώρα, και τους εξήγησε ότι στόχος μας θα ήταν να γνωρίσουν έναν ακόμη συγγραφέα της γενιάς του 1880 και να αναγνωρίσουν τα χαρακτηριστικά του βασικού λογοτεχνικού είδους της γενιάς, του διηγήματος. Στη συνέχεια (τη δεύτερη ώρα), τα παιδιά χωρίστηκαν σε ομάδες. Ο τρόπος αυτός τους ήταν οικείος, καθώς από την αρχή της χρονιάς δούλευαν ομαδοσυνεργατικά στα γλωσσικά μαθήματα, αλλά και την προηγούμενη χρονιά που είχα το συγκεκριμένο τμήμα στα αρχαία ελληνικά είχαμε δοκιμάσει (πιο περιορισμένα λόγω του όγκου της ύλης) αυτόν τον τρόπο

διδασκαλίας. Ήθελαν όμως να αλλάξουν τη σύνθεση των ομάδων τους –στάση που ενθάρρυνε και η ίδια η διδάσκουσα–, γεγονός που μας καθυστέρησε λίγο περισσότερο στο να ξεκινήσουμε.

Αφού δημιούργησαν τις ομάδες τους, οι μαθητές ξεκίνησαν τις εργασίες. Το κείμενο (χωρισμένο σε σκηνές) το είχαν σε φωτοτυπία ήδη από το προηγούμενο μάθημα: τους δόθηκε ακόμη σε φωτοτυπία και ολόκληρο το φύλλο εργασίας (διαφορετικό ανά ομάδα). Παράλληλα, το κείμενο και το φύλλο εργασίας είχαν τοποθετηθεί στον κοινόχρηστο φάκελο «BIZYHNOΣ» που έβλεπαν όλοι οι υπολογιστές Ubuntu του εργαστηρίου. Επίσης, στον ίδιο φάκελο είχε τοποθετηθεί ένας υποφάκελος «EIKONEΣ» με εικόνες ανάλογες των σκηνών του διηγήματος για να τις χρησιμοποιήσουν, αν ήθελαν, οι μαθητές σε περίπτωση που ήταν αργό το δίκτυο ή δυσκολεύονταν να βρουν εικόνες που αποτυπώνουν τις σκηνές του διηγήματος προκειμένου να δημιουργήσουν κολάζ. Τέλος, μέσα στον κοινόχρηστο φάκελο «BIZYHNOΣ» υπήρχαν και δύο βίντεο που δημιούργησα με το [Screencast-o-matic](#), στα οποία έδινα οδηγίες για τη δημιουργία κολάζ [Fotor](#) και χάρτη [Googlemaps](#). Με τον τρόπο αυτό μπορούσα να βοηθήσω περισσότερο όσους δυσκολεύονταν.

Το τμήμα μου, το Β2, είχε είκοσι μαθητές, οι οποίοι συνήθως χωρίζονταν σε πέντε ομάδες των τεσσάρων ατόμων. Ανά τετράδες, λοιπόν, ξεκίνησαν να συζητούν μεταξύ τους τις εργασίες που έπρεπε να φέρουν σε πέρας, ορίζοντας παράλληλα και τον συντονιστή τους. Τη δεύτερη ώρα είδα τον προβληματισμό τους και τη σύγχυσή τους αρκετές φορές. Πολύ συχνά με ρωτούσαν για τις απαντήσεις που έπρεπε να δώσουν. Τους πρότεινα –όπως πάντα– να διαβάσουν προσεκτικά την εκφώνηση, να ανταλλάξουν απόψεις μεταξύ τους και μετά να απευθύνονται σε μένα. Μερικοί δεν έβρισκαν τη σωστή σκηνή στην οποία έπρεπε να στηριχτούν για να δώσουν τις απαντήσεις τους, αν και οι σκηνές ήταν ήδη χωρισμένες στο έντυπο και στο ηλεκτρονικό φύλλο. Ένωσα ότι δυσκολεύτηκαν περισσότερο από άλλες φορές, λόγω

της μεγάλης έκτασης του διηγήματος. Στο δεύτερο μισό της ώρας (ή προς το τέλος της) ξεκίνησαν να γράφουν στον υπολογιστή.

Τους παρότρυνα, αφού συζητούσαν τις απαντήσεις τα τέσσερα μέλη κάθε ομάδας –ως ολομέλεια–, στη συνέχεια, οι δύο μαθητές κάθε ομάδας να αναλάβουν τις δύο πρώτες εργασίες (επειδή σχετίζονται μεταξύ τους) και οι άλλοι δύο μαθητές τις επόμενες δύο.

Η τρίτη ώρα κύλησε πολύ καλύτερα από ό,τι περίμενα. Οι μαθητές είχαν μελετήσει στο σπίτι προσεκτικότερα τόσο το κείμενο όσο και το [φύλλο εργασίας](#). Ορισμένοι μάλιστα είχαν έρθει ήδη προετοιμασμένοι με σημειώσεις στο τετράδιό τους. Έτσι, πέρασαν των ώρα αφοσιωμένοι μπροστά στους υπολογιστές τους.

Οι δύο μαθητές της κάθε ομάδας κάθονταν σε έναν υπολογιστή· έπρεπε να συμπληρώσουν έναν πίνακα, προσδιορίζοντας τον τόπο, τον βασικό ήρωα/ες και τα χαρακτηριστικά τους ανά σκηνή (πέντε ομάδες-πέντε σκηνές)⁵. Στη συνέχεια, έπρεπε να δημιουργήσουν ένα κολάζ (<http://www.fotor.com/>) για να αποδώσουν το περιεχόμενο της κάθε σκηνής⁶. Μόνο η Γ' ομάδα είχε να δημιουργήσει έναν χάρτη (<https://www.google.gr/maps/>) και να σχεδιάσει το ταξίδι του ήρωα. Ορισμένοι μαθητές είχαν χρησιμοποιήσει και σε παλιότερα μαθήματα τις δύο παραπάνω εφαρμογές· δεν ξέρω αν συμβουλευτήκαν ιδιαίτερα τα βοηθητικά βίντεο που δημιούργησα με το <http://www.screencast-o-matic.com/>, πάντως τελείωσαν όλοι τα κολάζ. Μάλλον ήταν εξοικειωμένοι με την τεχνολογία περισσότερο εμπειρικά. Μια δυάδα μόνο άργησε να ξεκινήσει την εφαρμογή Fotor λόγω του υπερφορτωμένου δικτύου, αλλά τελικά κατάφερε και αυτή να τελειώσει το κολάζ. Σε γενικές γραμμές, αξιοποίησαν τις εικόνες που υπήρχαν τοποθετημένες στον υποφάκελο «ΕΙΚΟΝΕΣ» του εργαστηρίου, αν και κάποιοι μαθητές πραγματοποίησαν και δική τους αναζήτηση εικόνων.

⁵ Βλ. στον Φάκελο Τεκμηρίων τα αρχεία 1_erg_pinakas, 5_erg_pinakas.

⁶ Βλ. ό.π. τα αρχεία collage_1_skini, collage_2_skini, collage_5_skini.

Η δεύτερη δυάδα κάθε ομάδας, ενώ ξεκίνησε τη δεύτερη ώρα να εργάζεται σε έναν υπολογιστή, την τρίτη ώρα χωρίστηκε και κάθε μαθητής είχε από έναν υπολογιστή, για να τελειώσει από μία εργασία· συνολικά, δηλαδή, κάθε ομάδα χρησιμοποίησε τρεις υπολογιστές (οι δύο πρώτοι μαθητές σε έναν υπολογιστή, οι δύο επόμενοι σε δύο υπολογιστές χωριστά). Αξιοποιήθηκαν επομένως οι δεκαπέντε Η/Υ του εργαστηρίου από τους δεκαεφτά συνολικά (3Χ5 ομάδες=15).

Η δεύτερη δυάδα κάθε ομάδας είχε να ασχοληθεί με θέματα αφήγησης, περιγραφής, γλώσσας, ηθογραφίας, ψυχογραφίας, δράματος, λογοτεχνικού ρεύματος και της βασικής έννοιας του ταξιδιού και να καταγράψει τις απόψεις της σε αρχείο κειμένου. Για την ολοκλήρωση των εργασιών τους ορισμένες ομάδες έπρεπε να διαβάσουν και άλλα βοηθητικά/παράλληλα κείμενα: αποσπάσματα από τα διηγήματα του Βιζυηνού «[Το αμάρτημα της μητρός μου](#)» και «[Μοσκόβ Σελήμ](#)», τα «Ακίνητα ταξίδια» του Κώστα Ουράνη, τα ποιήματα «[Ανάταση](#)» του Κάρολου Μποντλαίρ και το «[Τελευταίο ταξίδι](#)» του Κώστα Καρυωτάκη⁷.

Η επιλογή αποσπασμάτων από τα δύο επιπλέον διηγήματα του Βιζυηνού έγινε επειδή υπάρχουν τα κείμενα στα σχολικά εγχειρίδια λογοτεχνίας του Λυκείου και παρουσιάζουν ομοιότητες με το διήγημα του σεναρίου. Επίσης, το κείμενο «Ακίνητα ταξίδια» του Κώστα Ουράνη επιλέχθηκε, επειδή είναι βοηθητικό για την κατανόηση της έννοιας του «στατικού ταξιδιού», όπως προβάλλεται και στο διήγημα του Βιζυηνού. Το ποίημα «[Ανάταση](#)» του Κ. Μποντλαίρ, που εμπεριέχεται στο διδακτικό εγχειρίδιο της Λογοτεχνίας της Β' Λυκείου, πέρα από το γεγονός ότι μπορεί και αυτό να συμβάλει στην κατανόηση του φανταστικού ταξιδιού, επιλέχθηκε επειδή οι οδηγίες διδασκαλίας (2014-15) ορίζουν να διδαχθούν στη Β' Λυκείου κείμενα και από την ξένη λογοτεχνία. Τέλος, το «[Τελευταίο ταξίδι](#)» του Κ. Καρυωτάκη παρουσιάζει και αυτό αναλογία με το διήγημα· θεώρησα, λοιπόν, καλό να διαβαστεί

⁷ Βλ. ό.π. τα αρχεία 12_erg_glossa_perigrifi_dramatikotita, 19_erg_istoria_ithografia.

3_erg_afigisi_xron_bathmida, 11_erg_psychografia, 15_erg_afigisi_dialogos_glossa, 16_erg_taxidi,

ως μια εισαγωγή στην ποίηση, της οποίας η διδασκαλία θα ακολουθούσε στην αμέσως επόμενη διδακτική ενότητα.

Όπως αναφέρθηκε, κατά την τρίτη ώρα διδασκαλίας οι μαθητές ήταν αφοσιωμένοι στην εκπόνηση των εργασιών τους και πολύ λίγο με χρειάστηκαν. Δεν παρέδωσε εργασία μόνο ένας μαθητής (ο οποίος ξεκίνησε, αλλά δεν την ολοκλήρωσε) και μία μαθήτρια (η οποία είχε αρχίσει τη δεύτερη ώρα του σεναρίου στο εργαστήριο αλλά απουσίαζε την τρίτη). Τις εργασίες αυτές τις πήρα στο επόμενο μάθημα.

Οι μαθητές είχαν για το σπίτι να επιλέξουν όποια εργασία ήθελαν από τις ερωτήσεις της φάσης *Μετά την Ανάγνωση* (που ήταν και αυτές τυπωμένες στο φύλλο εργασίας).

Γ' φάση-μετά την ανάγνωση

4^η-5^η ώρα

Η τέταρτη και η πέμπτη ώρα πραγματοποιήθηκαν στην τάξη με τη χρήση φορητού υπολογιστή, ηχείων και βιντεοπροβολέα. Η καθηγήτρια αρχικά υπενθύμισε τους στόχους του σεναρίου: αφενός, την κατανόηση του ταξιδιού ως απόδραση από την πραγματικότητα διά μέσου της φαντασίας και αφετέρου την αναγνώριση, μέσα από την ανάγνωση, των χαρακτηριστικών του λογοτεχνικού είδους του διηγήματος. Στη συνέχεια, τα παιδιά, ανά ομάδες, παρουσίασαν τις εργασίες τους στους συμμαθητές τους, αφού είχα μεταφέρει νωρίτερα τον φάκελο «ΒΙΖΥΗΝΟΣ» (του εργαστηρίου πληροφορικής) και στον προσωπικό μου φορητό υπολογιστή.

Οι μαθητές ήταν πολύ ήσυχοι και παρακολουθούσαν με ενδιαφέρον. Η παρουσίαση των εργασιών τους είναι το πιο ενδιαφέρον για αυτούς –και ουσιαστικό– κομμάτι της δουλειάς τους. Όπως προανέφερα, ήταν εξοικειωμένοι με αυτόν τον τρόπο εργασίας αλλά και πολύ δεκτικοί, δεδομένου ότι το τμήμα είχε αρκετούς καλούς μαθητές. Έτσι λοιπόν, δεν αντιμετώπισα από την αρχή της χρονιάς πρόβλημα θορύβου ή αταξίας. Το αντίθετο μάλιστα: χαίρονταν όταν παρουσίαζαν τα αποτελέσματα της δουλειάς τους και οι υπόλοιποι παρακολουθούσαν ευχάριστα, όταν

ιδίως οι εργασίες σχετίζονταν με τη χρήση τεχνολογίας και με ασκήσεις βιωματικού περιεχομένου ή δημιουργικής γραφής –όπως είναι οι εργασίες της φάσης *μετά την Ανάγνωση*).

Πριν ξεκινήσει η παρουσίαση των εργασιών, τους θύμισα, όπως αναφέρθηκε, ότι με αυτό το σενάριο θα κάναμε μια επανάληψη στα χαρακτηριστικά του διηγήματος ώστε να τα εμπεδώσουν όλοι πριν εγκαταλείψουμε τη Νέα Αθηναϊκή Σχολή και περάσουμε στην ποίηση. Έτσι, αφού ολοκληρώθηκε η παρουσίαση των εργασιών των φύλλων εργασίας από όλες τις ομάδες (στην αρχή της πέμπτης ώρας), η διδάσκουσα ρώτησε *ποια χαρακτηριστικά του κειμένου του Βιζυηνού το κατατάσσουν στο διήγημα*. Τα χαρακτηριστικά αυτά ήταν ήδη γραμμένα σε χαρτόνι, αναρτημένο στον πίνακα της τάξης, από προηγούμενα μαθήματα. Οπότε, πολλά μάτια στράφηκαν σε αυτό το χαρτόνι και οι μαθητές άρχισαν να απαντούν.

Αυτό που παρατήρησα είναι πως, παρά το γεγονός ότι είχαν διδαχθεί τα χαρακτηριστικά, αρκετοί δεν τα θυμούνταν (όλα). Ωστόσο, οι μαθητές που είχαν ασχοληθεί με τη δημιουργία του χάρτη του διηγήματος (στο χαρτόνι) ήταν ικανοί να τα εντοπίσουν στο σύνολό τους. Μία μαθήτρια εξέφρασε τον προβληματισμό της για τον χαρακτηρισμό του κειμένου ως διήγημα, γιατί η έκτασή του είναι αρκετά μεγάλη. Στη συνέχεια, όμως, λύθηκε η απορία της, αφού οι μαθητές διάβασαν προσεκτικά στα αναγραφόμενα χαρακτηριστικά πως «η έκταση του διηγήματος δεν είναι επακριβώς καθορισμένη και μπορεί να ποικίλλει». Τα χαρακτηριστικά που εντόπισαν ευκολότερα ήταν η ύπαρξη πρωταγωνιστή, δευτεραγωνιστών, βασικού επεισοδίου που προσφέρει όμως μια συνολική αίσθηση ζωής, το χαρακτηριστικό της αρχιτεκτονικής και πλοκής, ενώ δυσκολεύτηκαν περισσότερο στην επισήμανση του χειρισμού της αφήγησης, της περιγραφής, του διαλόγου και της γλώσσας από τον συγγραφέα, ώστε να παρέχει μια συνολική αίσθηση της ζωής του ήρωα.

Αφού ολοκληρώθηκε η συζήτηση για το διήγημα, παρουσιάστηκαν οι εργασίες της Γ' φάσης (*μετά την Ανάγνωση*). Αυτές δεν παραδόθηκαν από όλους τους μαθητές (δεδομένου ότι δεν έγιναν στην τάξη), αλλά από όσους προθυμοποιήθηκαν να

δουλέψουν περισσότερο. Μία μαθήτριά δημιούργησε βίντεο με την εφαρμογή <http://goanimate.com/>⁸, κάποιιοι έδωσαν διαφορετικό τέλος στο διήγημα⁹, άλλοι με τίτλο «Το ταξίδι μου» ζωγράρισαν¹⁰, έγραψαν ποιήματα¹¹ ή σελίδα ημερολογίου¹². Δύο μαθητές ανέλαβαν με δική μου παρότρυνση να δημιουργήσουν έναν εννοιολογικό χάρτη με την εφαρμογή <http://www.spiderscribe.net/>, στον οποίο κατέγραψαν τα βασικά χαρακτηριστικά της διηγηματογραφίας του Βιζυηνού, όπως εκφράστηκαν στην τάξη. Ο χάρτης αυτός αναρτήθηκε αργότερα στην ιδιωτική κοινότητα Google+¹³.

Ένα από τα γεγονότα που μου έκαναν εντύπωση είναι το εξής: όταν τελειώσαμε τη δουλειά στο εργαστήριο και είπα στους μαθητές μου να δουν τις εργασίες της Γ' φάσης, μία μαθήτριά μου την επόμενη μέρα (Σάββατο πρωί) μου έστειλε, προς έκπληξή μου, το βίντεο που είχε ετοιμάσει. Όταν της απάντησα ότι εκτίμησα πολύ την προσπάθειά της, μου έγραψε το εξής: «και εμας μας αρεσει αυτο που κανετε. Ειναι πιο ευχαριστο απο το να διαβαζουμε απο το βιβλιο» (το παραθέτω αυτολεξει).

Τα παιδιά χάρηκαν και το βίντεο αλλά και τις υπόλοιπες εργασίες της φάσης αυτής. Ιδιαίτερα όταν διάβασαν οι συμμαθητές τους τα ποιήματα και το ημερολόγιο με θέμα το δικό τους ταξίδι, άρχισαν να χειροκροτούν. Το μάθημα έκλεισε με ανάγνωση από την ίδια την καθηγήτρια κειμένου για τα δικά της «ταξίδια», που αφορούσαν σε μεγάλο μέρος τα «ταξίδια» στην τάξη, γεγονός που έκανε τους μαθητές να επευφημούν. Όταν ολοκληρώνονται τέτοια μαθήματα, ο/η εκπαιδευτικός αισθάνεται ότι «μιλάει» στις καρδιές των παιδιών και δημιουργεί πιο σφιχτούς δεσμούς, απαραίτητη προϋπόθεση για την εκπαιδευτική διαδικασία.

⁸ Βλ. ό.π. το meta_anagnosi_link_video.

⁹ Βλ. ό.π. το meta_anagnosi_diaforetiko_telos.

¹⁰ Βλ. ό.π. το meta_anagnosi_taxidi_sto_diastema.

¹¹ Βλ. ό.π. το meta_anagnosi_poiima_1, meta_anagnosi_poiima_2.

¹² Βλ. ό.π. το meta_anagnosi_imerologio.

¹³ Βλ. ό.π. το meta_anagnosi_ennoiologikos_xartis.

Έμεινε περίπου ένα δεκάλεπτο από την πέμπτη ώρα, όταν ολοκληρώθηκε η θεματική ενότητα για τον Βιζυηνό. Είχα σχεδιάσει (από το σπίτι) να μπω και στον Καρυωτάκη (του οποίου το «Τελευταίο Ταξίδι» διαβάσαμε στην τάξη με αφετηρία τον Βιζυηνό), αλλά έβλεπα ότι το κλίμα της τάξης δεν “σήκωνε” κάτι καινούριο. Έτσι, μετά από λίγα λεπτά σιωπής στην τάξη, για να μείνει ο απόηχος του ταξιδιού στους μαθητές μου, έκανα μια μικρή εισαγωγή στην ποίηση.

Όλες οι εργασίες αναρτήθηκαν στη συνέχεια στο ιστολόγιο του μαθήματος.

ΣΤ. ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

1^η ώρα:

Α) ΑΦΟΡΜΗΣΗ: Τι σας έρχεται στο μυαλό ακούγοντας τη λέξη «ταξίδι»; Δημιουργία συννεφόμενου <http://www.tagxedo.com/> με τις απαντήσεις.

Β) ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΗΓΗΜΑΤΟΣ (μέσω ανάγνωσης και παρακολούθησης της [ταινίας](#))

α) ανάγνωση αποσπάσματος του διηγήματος (1^η σκηνή: «Ότε μ' εστρατολόγουν... ανά πάσαν στιγμήν εις τον κόσμον»)

β) προβολή αποσπασμάτων από την ταινία *Το μόνον της ζωής του ταξείδιον* <http://www.teachem.com/learn/8686/-55> (to monon tis zois tou taxeidion-2,3,4)

γ) ανάγνωση αποσπασμάτων του διηγήματος (5^η σκηνή: «Εκεί επάνω λοιπόν, εις το ψυλότατον μέρος... που είχανε στα σπλάχνα τους, δια να μη γεννηθή αγόρι» **και** «Ο παππούς αφ' ου εφ' ικανήν ώραν ενησχολήθη... ο ουρανός στηριζόμενος» **και** «Ο καημένος ο παππούς! εσκέφθην... το μόνον της ζωής του ταξείδιον!»)

Συνίσταται η ανάγνωση όλου του διηγήματος στο σπίτι (που μπορεί να γίνει παράλληλα με την παρακολούθηση της ταινίας).

2^η-3^η ώρα:

ΟΜΑΔΑ Α: α' σκηνή «Ότε μ' εστρατολόγουν... και τελειώνει η ιστορία»

1. Να επισημάνετε τον τόπο στον οποίο διαδραματίζεται η α' σκηνή και να προσδιορίσετε τον βασικό ήρωα επισημαίνοντας τα χαρακτηριστικά του. Καταγράψτε την απάντησή σας στον παρακάτω πίνακα και αποθηκεύστε την σε νέο έγγραφο κειμένου με το όνομά σας μέσα στον φάκελο «BIZYHNOΣ».

Τόπος	
Βασικός ήρωας	
Χαρακτηριστικά του	

2. Να συζητήσετε μεταξύ σας το περιεχόμενο της σκηνής. Να αποδώσετε την α' σκηνή μέσω κολάζ <http://www.fotor.com/> (απαιτεί εγγραφή). Μέσω του διαδικτυακού εργαλείου Fotor μπορείτε να επιλέξετε εικόνες που παραπέμπουν στην α' σκηνή και μπορείτε να γράψετε τίτλους σχετικούς με τις εικόνες. Θα δημιουργήσετε έτσι ένα κολάζ αντιπροσωπευτικό της α' σκηνής του διηγήματος. Για να επιλέξετε φωτογραφίες, χρησιμοποιήστε μια μηχανή αναζήτησης (Google, Yahoo...) ή αντλήστε εικόνες από τον υποφάκελο «EIKONEΣ», που υπάρχει μέσα στον φάκελο «BIZYHNOΣ». Αποθηκεύστε το κολάζ που δημιουργήσατε ως εικόνα jpg μέσα στον φάκελο «BIZYHNOΣ».
3. α) Ποιος είναι ο αφηγητής της ιστορίας; Να επισημάνετε το είδος της εστίασης. Για να απαντήσετε, θυμηθείτε τις [σελίδες 13-14 του σχολικού βιβλίου](#) (βλέπε Ο αφηγητής-Εστίαση) ή λάβετε υπόψη σας το *Λεξικό Λογοτεχνικών Όρων* στο λήμμα «Α» (αφηγητής) <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-A111/683/4523.20475/>

β) Να επισημάνετε τη χρονική βαθμίδα (παρόν, παρελθόν, μέλλον) των ρημάτων της 1^{ης} παραγράφου της α΄ σκηνής και της 1^{ης} παραγράφου της β΄ σκηνής. Με βάση αυτά, να εξηγήσετε ποια χρονική μετατόπιση της αφήγησης παρατηρείτε; Καταγράψτε την απάντησή σας σε μια παράγραφο μέχρι 80 λέξεις και αποθηκεύστε την σε νέο έγγραφο με το όνομά σας μέσα στον φάκελο «BIZYHNOΣ».

4. «Η εναλλαγή και η σύζευξη φαντασίας και πραγματικότητας είναι αδιάκοπη» κατά τον Π. Μουλλά, ενώ ο Παλαμάς χαρακτηρίζει το διήγημα «ονειρόδραμα». Να τεκμηριώσετε τις παραπάνω επισημάνσεις με δύο αναφορές στο διήγημα (από την α΄ σκηνή, αλλά μπορείτε να χρησιμοποιήσετε αναφορές και από την γ΄ ή ε΄ σκηνή). Γράψτε την απάντησή σας σε αρχείο κειμένου (μέχρι 100 λέξεις) και αποθηκεύστε την σε νέο έγγραφο με το όνομά σας μέσα στον φάκελο «BIZYHNOΣ».

ΟΜΑΔΑ Β: β΄ σκηνή «Πάντα ταύτα μοι τα διηγείτο ο πάππος μου... θρησκευτική ευλάβεια»

1. Να προσδιορίσετε τον τόπο στον οποίο διαδραματίζεται η σκηνή, να εντοπίσετε τους βασικούς ήρωες (εγγονό, μάστορη) επισημαίνοντας τα χαρακτηριστικά τους. Καταγράψτε την απάντησή σας στον παρακάτω πίνακα και αποθηκεύστε την σε νέο έγγραφο κειμένου με το όνομά σας μέσα στον φάκελο «ΒΙΖΥΗΝΟΣ».

Τόπος	
Εγγονός → χαρακτηριστικά	
Μάστορης → χαρακτηριστικά	

2. Να συζητήσετε μεταξύ σας το περιεχόμενο της σκηνής. Να αποδώσετε την β΄ σκηνή μέσω κολάζ <http://www.fotor.com/> (απαιτεί εγγραφή). Μέσω του διαδικτυακού εργαλείου Fotor μπορείτε να επιλέξετε εικόνες που παραπέμπουν στη β΄ σκηνή και μπορείτε να γράψετε τίτλους σχετικούς με τις εικόνες. Θα δημιουργήσετε έτσι ένα κολάζ αντιπροσωπευτικό της β΄ σκηνής του διηγήματος. Για να επιλέξετε φωτογραφίες χρησιμοποιήστε μια μηχανή αναζήτησης (Google, Yahoo...) ή αντλήστε εικόνες από τον υποφάκελο «ΕΙΚΟΝΕΣ», που υπάρχει μέσα στον φάκελο «ΒΙΖΥΗΝΟΣ». Αποθηκεύστε το κολάζ που δημιουργήσατε ως εικόνα jpg μέσα στον φάκελο «ΒΙΖΥΗΝΟΣ».
3. Αφού θυμηθείτε τον όρο ηθογραφία στη [σελίδα 8 του σχολικού βιβλίου](#) (βλέπε Η ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ) ή στη [σελίδα http://www.potheg.gr/Treasure.aspx?lan=1](http://www.potheg.gr/Treasure.aspx?lan=1)

(αριστερά στο πράσινο πλαίσιο μεταβείτε στο Η - Ηθογραφία), να εντοπίσετε τρία ηθογραφικά στοιχεία στη β' σκηνή. Με βάση τα στοιχεία αυτά, να προσδιορίσετε το λογοτεχνικό ρεύμα από το οποίο είναι επηρεασμένος ο συγγραφέας για τη συγγραφή του διηγήματος. Γράψτε την απάντησή σας σε αρχείο κειμένου 80 λέξεων και αποθηκεύστε την σε νέο έγγραφο κειμένου με το όνομά σας μέσα στον φάκελο «BIZYHNOΣ».

4. «Το βασικό θέμα του διηγήματος, ό,τι αποτελεί τον κεντρικό άξονα από τον τίτλο ως την τελική λύση του δράματος, είναι το ταξίδι» (Π. Μουλλάς). Να παρουσιάσετε: **α)** το «ταξίδι» του εγγονού και **β)** το «ταξίδι» του παππού (ανατρέξτε σε όλες τις σκηνές). Στην απάντησή σας θα σας βοηθήσει το κείμενο του Κώστα Ουράνη «Ακίνητα ταξίδια», το οποίο βρίσκεται μέσα στον φάκελο «BIZYNOΣ». Γράψτε την απάντησή σας σε αρχείο κειμένου (μέχρι 100 λέξεις) και αποθηκεύστε την σε νέο έγγραφο κειμένου με το όνομά σας μέσα στον φάκελο «BIZYHNOΣ».

ΟΜΑΔΑ Γ: γ' σκηνή «Είναι αληθώς θαυμαστή η προθυμότης... μετ' ολίγον εις το χωρίον»

1. Να προσδιορίσετε τον τόπο στον οποίο διαδραματίζεται η γ' σκηνή και να εντοπίσετε τους βασικούς ήρωες (εγγονό, Θύμιο) επισημαίνοντας τα χαρακτηριστικά τους. Καταγράψτε την απάντησή σας στον παρακάτω πίνακα, και αποθηκεύστε την σε νέο έγγραφο κειμένου με το όνομά σας μέσα στον φάκελο «ΒΙΖΥΗΝΟΣ».

Τόπος	
Εγγονός→ χαρακτηριστικά	
Θύμιος→ χαρακτηριστικά	

2. Να δημιουργήσετε έναν χάρτη Google με το όνομα «Το ταξείδιον ...του εγγονού στην πατρίδα» (Βιζυηνός) (<https://www.google.gr/maps?hl=el&tab=wl> –χρειάζεται σύνδεση στο Gmail). Στον χάρτη αυτό θα βάλετε δύο δείκτες: ο ένας θα τεθεί στο σημείο εκκίνησης (την πόλη από την οποία ξεκίνησε το ταξίδι ο Θύμιος με τον εγγονό στη γ' σκηνή) και ο άλλος δείκτης θα τεθεί στο σημείο άφιξης. Σε κάθε δείκτη μπορείτε να γράψετε μια πρόταση και να βάλετε μια εικόνα που να εξηγούν την πορεία του ταξιδιού της γ' σκηνής. Σχεδιάστε μια γραμμή για να ενώσετε τους δύο δείκτες, ώστε να χαράξετε στον χάρτη την πορεία του ήρωα.

Το σημείο εκκίνησης θα το εντοπίσετε στο απόσπασμα της γ' σκηνής. Το σημείο άφιξης θα το βρείτε, αν λάβετε υπόψη σας ότι το διήγημα περιέχει

αυτοβιογραφικά στοιχεία του ίδιου του συγγραφέα. Αναζητήστε λοιπόν τη γενέθλια γη του Βιζυηνού στο εξής βιογραφικό σημείωμα: <http://www.ekebi.gr/frontoffice/portal.asp?cpage=NODE&cnode=461&t=123>. Το link του χάρτη Google θα το αντιγράψετε σε αρχείο κειμένου και θα το σώσετε με το όνομά σας στον φάκελο «BIZYHNOΣ».

3. Να μελετήσετε το απόσπασμα της γ' ενότητας «Ητο φθινόπωρον και ήρχιζεν... εν τη εκκλησία του χωρίου μας». **α)** Τι φαντάζεται το παιδί και πώς αισθάνεται κατά τη γνώμη σας; **β)** Να βρείτε μία αναλογία ανάμεσα σε αυτό το απόσπασμα και το απόσπασμα που ακολουθεί από το διήγημα του Βιζυηνού «Το αμάρτημα της μητρός μου». Γράψτε την απάντησή σας σε αρχείο κειμένου (μέχρι 100 λέξεις) και αποθηκεύστε την σε νέο έγγραφο κειμένου με το όνομά σας μέσα στον φάκελο «BIZYHNOΣ».

Απόσπασμα από [«Το αμάρτημα της μητρός μου»](#)

«Ενθυμούμαι ακόμη οποίαν εντύπωσιν έκαμεν επί της παιδικής μου φαντασίας η πρώτη εν τη εκκλησία διανυκτέρευσις.

Το αμυδρόν φως των έμπροσθεν του εικονοστασίου λύχνων, μόλις εξαρκούν να φωτίζη αυτό και τας προ αυτού βαθμίδας, καθίστα το περί ημάς σκότος έτι υποπτότερον και φοβερώτερον, παρά εάν ήμεθα όλως διόλου εις τα σκοτεινά.

Οσάκις το φλογίδιον μιας κανδύλας έτρεμε, μοι εφαινετο, πως ο Άγιος επί της απέναντι εικόνας ήρχιζε να ζωντανεύη, και εσάλευε, προσπαθών ν' αποσπαθή από τας σανίδας, και καταβή επί του εδάφους, με τα φαρδυνά και κόκκινά του φορέματα, με τον στέφανον περί την κεφαλήν, και με τους ατενείς οφθαλμούς επί του ωχρού και απαθούς προσώπου του.

Οσάκις πάλιν ο ψυχρός άνεμος εσύριζε διά των υψηλών παραθύρων, σείων θορυβωδώς τας μικράς αυτών νέλους, ενόμιζον, ότι οι περί την εκκλησίαν νεκροί ανερριχόντο τους τοίχους και προσεπάθουν να εισδύσωσιν εις αυτήν. Και τρέμων

εκ φρίκης, έβλεπον ενίοτε αντικρύ μου ένα σκελετόν, όστις ήπλωνε να θερμάνη τας ασάρκους του χείρας επί του μαγκαλίου, το οποίον έκαie προ ημών».

4. Να διαβάσετε τις περιγραφές της γ' σκηνής. **α)** Τι είδους γλώσσα χρησιμοποιεί ο αφηγητής; (Για να απαντήσετε, κάντε σύγκριση με τη χρήση της γλώσσας στην δ' και ε' σκηνή) **β)** Τι αίσθηση σας αφήνουν αυτές οι περιγραφές; Με ποιον τρόπο εντείνουν τη δραματικότητα και προΐδεάζουν για το τέλος του διηγήματος; Γράψτε την απάντησή σας σε αρχείο κειμένου (μέχρι 80 λέξεις) και αποθηκεύστε την σε νέο έγγραφο κειμένου με το όνομά σας μέσα στον φάκελο «BIZYHNOΣ».

ΟΜΑΔΑ Δ: δ' σκηνή «Εν τούτοις όταν εξεπεζεύσαμεν... χωρίς να είπω λέξιν»

1. Να προσδιορίσετε τον τόπο στον οποίο διαδραματίζεται η σκηνή και να εντοπίσετε τους βασικούς ήρωες (εγγονό, γιαγιά) επισημαίνοντας τα χαρακτηριστικά τους (Για να εντοπίσετε τα χαρακτηριστικά της γιαγιάς μπορείτε να ανατρέξετε και στην ε' σκηνή).

Καταγράψτε την απάντησή σας στον παρακάτω πίνακα και αποθηκεύστε την σε νέο έγγραφο κειμένου με το όνομά σας μέσα στον φάκελο «ΒΙΖΥΗΝΟΣ».

Τόπος	
Εγγονός → χαρακτηριστικά	
Γιαγιά → χαρακτηριστικά	

2. Να συζητήσετε μεταξύ σας το περιεχόμενο της σκηνής. Να αποδώσετε την δ' σκηνή μέσω κολάζ <http://www.fotor.com/> (απαιτεί εγγραφή). Μέσω του διαδικτυακού εργαλείου Fotor μπορείτε να επιλέξετε εικόνες που παραπέμπουν στη δ' σκηνή και μπορείτε να γράψετε τίτλους σχετικούς με τις εικόνες. Θα δημιουργήσετε έτσι ένα κολάζ αντιπροσωπευτικό της δ' σκηνής του διηγήματος. Για να επιλέξετε φωτογραφίες χρησιμοποιήστε μια μηχανή αναζήτησης (Google, Yahoo...) ή αντλήστε εικόνες από τον υποφάκελο «ΕΙΚΟΝΕΣ», που υπάρχει μέσα στον φάκελο «ΒΙΖΥΗΝΟΣ». Αποθηκεύστε το κολάζ που δημιουργήσατε ως εικόνα jpg μέσα στον φάκελο «ΒΙΖΥΗΝΟΣ».

3. **α)** Να επισημάνετε τον κυρίαρχο αφηγηματικό τρόπο στην δ' και ε' σκηνή, παρατηρώντας ταυτόχρονα τη γλώσσα που χρησιμοποιεί ο αφηγητής (σε σχέση με την γ' σκηνή). **β)** Να επισημάνετε τη λειτουργία του συγκεκριμένου τρόπου αφήγησης στην εξέλιξη του διηγήματος. Γράψτε την απάντησή σας σε αρχείο κειμένου (μέχρι 80 λέξεις) και αποθηκεύστε την σε νέο έγγραφο κειμένου με το όνομά σας μέσα στον φάκελο «BIZYHNOΣ».

4. Να βρείτε δύο αναλογίες ως προς το περιεχόμενο ανάμεσα στο «ταξίδι» του διηγήματος και στο ταξίδι που προβάλλεται στα δύο παρακάτω ποιήματα.

α) Κ. Μποντλαίρ, «Ανάταση»

<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSB106/544/3566.14954/>

β) Κ. Καρυωτάκη, «Τελευταίο ταξίδι»

<http://www.greek->

[language.gr/Resources/literature/tools/concordance/browse.html?text_id=1036&hi=202620&cnd_id=6](http://www.greek-language.gr/Resources/literature/tools/concordance/browse.html?text_id=1036&hi=202620&cnd_id=6)

Γράψτε την απάντησή σας σε αρχείο κειμένου (μέχρι 100 λέξεις), και αποθηκεύστε την σε νέο έγγραφο κειμένου με το όνομά σας μέσα στον φάκελο «BIZYHNOΣ».

ΟΜΑΔΑ Ε: ε΄ σκηνή «Η Μπαήρα είναι προς βορράν... το μόνον της ζωής του ταξείδιον»

1. Να προσδιορίσετε τον τόπο στον οποίο διαδραματίζεται η ε΄ σκηνή και να εντοπίσετε τους βασικούς ήρωες (εγγονό, παππού) επισημαίνοντας τα χαρακτηριστικά τους. Καταγράψτε την απάντησή σας στον παρακάτω πίνακα και αποθηκεύστε την σε νέο έγγραφο κειμένου με το όνομά σας μέσα στον φάκελο «ΒΙΖΥΗΝΟΣ».

Τόπος	
Εγγονός → χαρακτηριστικά	
Παππούς → χαρακτηριστικά	

2. Να συζητήσετε μεταξύ σας το περιεχόμενο της σκηνής. Να αποδώσετε την ε΄ σκηνή μέσω κολάζ <http://www.fotor.com/> (απαιτεί εγγραφή). Μέσω του διαδικτυακού εργαλείου Fotor μπορείτε να επιλέξετε εικόνες που παραπέμπουν στην ε΄ σκηνή και μπορείτε να γράψετε τίτλους σχετικούς με τις εικόνες. Θα δημιουργήσετε έτσι ένα κολάζ αντιπροσωπευτικό της ε΄ σκηνής του διηγήματος. Για να επιλέξετε φωτογραφίες χρησιμοποιήστε μια μηχανή αναζήτησης (Google, Yahoo...) ή αντλήστε εικόνες από τον υποφάκελο «ΕΙΚΟΝΕΣ», που υπάρχει μέσα στον φάκελο «ΒΙΖΥΗΝΟΣ». Αποθηκεύστε το κολάζ που δημιουργήσατε ως εικόνα jpg μέσα στον φάκελο «ΒΙΖΥΗΝΟΣ».

3. Να μελετήσετε το απόσπασμα «Ο παππούς ανέλαβε πάλιν το εργόχειρόν του... που βύζαξαν από ένα γάλα».

α) Να εντοπίσετε μία αναλογία στο περιεχόμενο με το παρακάτω απόσπασμα από το διήγημα του Βιζυηνού «Μοσκόβ Σελήμ».

«— Εγεννήθην από Μπέδες και είχα πλουσίαν οικογένειαν. Είχα ακόμη δυο αδελφούς ομομητρίους. Επειδή δε ήμην ο τελευταίος και αδελφήν δεν είχομεν, η μητέρα μας η συγχωρεμένη, όχι μόνον δεν ήθελε να με εβγάλει από το “χαρέμι”, αλλά και μ’ εστόλιζεν ως να ήμουν κόρη. Ήθελε βλέπεις η καημένη να γελά τον εαυτό της και [να] παρηγορεί την λύπην της, διότι δεν είχε κι εκείνη μίαν θυγατέρα. Έγινα δώδεκα χρόνων παιδί και ακόμη είχα μακριά μαλλιά, κινιασμένα νύχια, βαμμένα μάγουλα, κι εφορούσα κοριτσιίστικα φορέματα. Η μητέρα μ’ εκαμάρωνε – Θεός συγχωρέσοι την!– τόσο περισσότερο, όσο φανερότερον ήτο ότι μόνον εγώ την ομοίαζα καθ’ όλα. Εγώ, ενόσω ήμην μικρός, υπέφερα να με ζωγραφίζουν και να με στολίζουν ωσάν κούκλα. Ενόσω όμως εμεγάλωνα, επερίσσευε και η αηδία μου διά τα χαϊδεύματα των γυναικών. Αυτό προξενούσε μεγάλην θλίψιν εις την καλήν μου την μητέρα, διότι το έβλεπεν η καημένη πως ήμουν ανυπόμονος, πως δεν έβλεπα την ώρα να πετάζω έξω από τα χέρια της. Τον πατέρα μας τον έβλεπα πολύ σπανίως· ήταν υπερήφανος, αυστηρός άνθρωπος και δεν ομιλούσε πολύ εις το χαρέμι. Εμένα ποτέ δεν μ’ επήρεν εις την ποδιάν του να με χαϊδεύσει· θαρρείς πως μ’ εσιχαίνονταν όταν μ’ έβλεπε με μακριά μαλλιά και κοριτσιίσια ρούχα. Ποτέ δεν μ’ εχάρισε τίποτα, και πάντοτε με ονόμαζε με εμπαιχτικά παρανόματα. Ήταν όμως και παλικαράς άνθρωπος· αγαπούσε πολύ τα άλογα και τα όπλα και επερίπαιζε τα γυναικίστικα πράγματα. Εγώ μέσα μου τον ελάτρευα· κι επιθυμούσα να γίνω σαν εκείνον, οπλισμένος καβαλάρης, τόσο θερμότερα, όσο περισσότερο επέμεναν να με κρατούν εις το χαρέμι!»

β) Σε ποια ιστορικά δεδομένα αναφέρεται το διήγημα «Το μόνον της ζωής του ταξείδιον»; Με βάση τα δεδομένα αυτά και την επισήμανση ότι το κείμενο συχνά

έχει στοιχεία από τη ζωή του ίδιου του συγγραφέα Γ. Βιζυηνού, να προσδιορίσετε τον χρόνο της αφήγησης.

Αυτοβιογραφικό σημείωμα του Βιζυηνού θα βρείτε στην παρακάτω σελίδα:

<http://www.ekebi.gr/frontoffice/portal.asp?cpage=NODE&cnode=461&t=123>

Γράψτε την απάντησή σας σε αρχείο κειμένου (μέχρι 100 λέξεις), και αποθηκεύστε την σε νέο έγγραφο κειμένου με το όνομά σας, μέσα στον φάκελο «ΒΙΖΥΗΝΟΣ».

4. Διαβάστε προσεκτικά την παράγραφο: *«Απερίγραπτος είναι η αύξουσα έντασις της απογοητεύσεώς μου ανά πάσαν αυτού απόκρισιν. Όλη λοιπόν η μεγάλη εκείνη ιδέα μου περί των ταξιδίων του παππού, όλη μου η προς αυτόν υπόληψις κ' εμπιστοσύνη διά την κοσμογνωσίαν και πολυπειρίαν του περιορίζετο έξαφνα εις τας διηγήσεις, δηλαδή τα παραμύθια, τα οποία ήκουσεν από την μάμμιν του, καθ' ον χρόνον είχε την αφέλειαν να πιστεύη ο πτωχός και το ότι ήτο θηλυκού και ουχί αρσενικού γένους! Απελπισία και αγανάκτησις κατείχε την καρδίαν μου».*

Προσδιορίστε τη γνώση που έχει ο αφηγητής στο τέλος της ιστορίας και αυτήν που είχε στην αρχή του διηγήματος. Ποια διαφορά παρατηρείτε; Εξηγήστε πώς εξυπηρετεί αυτή η διαφορά την εξέλιξη του διηγήματος. Γράψτε την απάντησή σας σε αρχείο κειμένου (μέχρι 80 λέξεις) και αποθηκεύστε την σε νέο έγγραφο κειμένου με το όνομά σας μέσα στον φάκελο «ΒΙΖΥΗΝΟΣ».

Εάν κάποιος έχει τελειώσει με τις εργασίες νωρίτερα, στην αρχή της 3^{ης} ώρας, θα ασχοληθούν με τις εργασίες της φάσης *Μετά την ανάγνωση* (θα επιλέξουν όποια εργασία επιθυμούν).

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΑΝΑΓΝΩΣΗ (εργασίες για το σπίτι, αφού ολοκληρωθεί το φύλλο εργασίας της 2^{ης}-3^{ης} ώρας)

Α. Με τίτλο «Το ταξίδι μου» δημιουργήστε: εικόνα ή ποίημα ή σελίδα ημερολογίου, εκφράζοντας το ταξίδι που εσείς θα θέλατε να πραγματοποιήσετε.

Β. Συγκεντρώστε τα χαρακτηριστικά της διηγηματογραφίας του Βιζυηνού σε έναν εννοιολογικό χάρτη με τίτλο «Διηγηματογραφία του Βιζυηνού». Τον χάρτη αυτόν θα τον δημιουργήσετε είτε α) ηλεκτρονικά (<http://www.spiderscribe.net/>- απαιτεί εγγραφή) είτε β) σε χαρτόνι, το οποίο θα αναρτηθεί στον πίνακα ανακοινώσεων της τάξης.

Γ. Δημιουργήστε βίντεο με το <http://goanimate.com/> (απαιτεί εγγραφή) στο οποίο θα παρουσιάζετε πολύ σύντομα τις πέντε σκηνές του διηγήματος. Το κάθε βίντεο στη δωρεάν χρήση του δεν μπορεί να ξεπερνά τα 0:50'' (την εργασία μπορούν να αναλάβουν 1-2 μαθητές).

Δ. Να δώσετε διαφορετικό τέλος στο διήγημα.

4^η 5^η ώρα: Παρουσίαση όλων των εργασιών

Κατά την παρουσίαση, επισημαίνονται τα χαρακτηριστικά του κειμένου που το εντάσσουν στο λογοτεχνικό είδος του διηγήματος. Τα χαρακτηριστικά αυτά είναι ήδη αναρτημένα σε χαρτόνι στον πίνακα της τάξης (από προηγούμενο διήγημα) και μπορείτε να τα συμβουλευέστε.

Ζ. ΆΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ

Το υλικό του σεναρίου μπορεί να αποτελέσει τη βάση ενός ευρύτερου σεναρίου για την ποιητική του διηγηματογράφου Γ. Βιζυηνού. Θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν επιπλέον και περισσότερα κείμενα (π.χ το σονέτο του Κωστή Παλαμά «Σαν των Φαιάκων το καράβι...»), που βρίσκεται στο σχολικό εγχειρίδιο Λογοτεχνίας, Α΄ τεύχος), αλλά επειδή ο χρόνος είναι πολύτιμος, λόγω των ασφυκτικών οδηγιών διδασκαλίας που περιορίζουν τον καθηγητή, δεν δόθηκε μεγαλύτερη έκταση στην εφαρμογή του σεναρίου.

Η. ΚΡΙΤΙΚΗ

Κάθε σενάριο διδασκαλίας απαιτεί σίγουρα μεγάλη προετοιμασία και οργάνωση από τον διδάσκοντα. Αρχικά, χρειάζεται να εξασφαλιστούν τα μέσα, οι πόροι διδασκαλίας και να αναζητηθούν εναλλακτικές λύσεις στην περίπτωση που κάτι δε λειτουργήσει σωστά. Οι υπολογιστές στα σχολεία είναι παλιοί και το διαδίκτυο είναι συχνά αργό, γεγονός που δημιουργεί πρόβλημα. Τα προβλήματα αυτά όμως μπορούν να ξεπεραστούν με εναλλακτικούς τρόπους κάθε φορά και κυρίως όταν η τάξη έχει οργανωθεί και ηλεκτρονικά σε έναν χώρο στον οποίο θα μπορούν όλοι να επικοινωνούν και εκτός σχολείου. Για αυτό και είναι απαραίτητη η ηλεκτρονική επικοινωνία πέραν του σχολείου. Με το σκεπτικό αυτό δημιούργησα από την αρχή της χρονιάς την ιδιωτική κοινότητα Google+, με στόχο να λύνουμε τα προβλήματα που θα προέκυπταν. Ορισμένα παιδιά πάλι προτίμησαν αρκετές φορές να χρησιμοποιούν το Facebook, επειδή τους είναι πιο οικείο.

Το σημαντικότερο πάντως ήταν να εξασφαλιστεί η καθολική προσοχή των μαθητών και η εμπλοκή τους στην εκπαιδευτική διαδικασία. Είναι πολύ σημαντικό να καταφέρει ο εκπαιδευτικός να δουλέψει όλη η τάξη· είναι πολύ διαφορετική διαδικασία από τη μετωπική διδασκαλία, στην οποία μπορείς να παραδώσεις το μάθημα και στη συνέχεια να αποχωρήσεις. Στο σενάριο διδασκαλίας με

ομαδοσυνεργατική μέθοδο πρέπει να εμπλακούν όλοι οι μαθητές για να έχει επιτυχία. Το συγκεκριμένο διήγημα με προβλημάτισε αρχικά λόγω της μεγάλης του έκτασης, επειδή δεν είχα δουλέψει με τα παιδιά κάτι αντίστοιχο· ωστόσο, επειδή οι μαθητές ήταν εξοικειωμένοι με την ομαδοσυνεργατική μέθοδο και κατά μέσο όρο είχαν αρκετά καλό επίπεδο, το σενάριο κύλησε καλύτερα από ό,τι περίμενα. Παρενέβην όμως πιο καθοδηγητικά, τουλάχιστον στην αρχή, χωρίζοντας το κείμενο σε σκηνές και οργανώνοντάς τους με αυτόν τον τρόπο.

Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Άντερσον, Μπ. [1991] 1997. *Φαντασιακές κοινότητες* (μτφρ. Π. Χαντζαρούλα). Αθήνα: Νεφέλη.

Αθανασόπουλος, Β. [2005], 2010 *Οι ιστορίες του κόσμου. Τρόποι της γραφής και της ανάγνωσης του οράματος*, Αθήνα: Πατάκης.

Αποστολίδου, Β. & Ε. Χοντολίδου (επιμ.). 2002. *Λογοτεχνία και εκπαίδευση*. Αθήνα: Τυπωθήτω – Γιώργος Δαρδανός.

Βιζυηνός, Γ. [1980], 1994 *Νεοελληνικά Διηγήματα*, επιμ. Παν. Μουλλάς, Αθήνα: Εστία.

Καπλάνη, Β. & Α. Κουντουρά. 2004 [2000]. Η λογοτεχνία στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση: από το μαθητή στον αναγνώστη. Στο *Διαβάζοντας λογοτεχνία στο σχολείο... Μια νέα πρόταση διδασκαλίας*, επιμ. Β. Αποστολίδου, Β. Καπλάνη & Ε. Χοντολίδου, 161-168. Αθήνα: Τυπωθήτω – Γιώργος Δαρδανός.

Κουτσογιάννης, Δ. 2007. *Πρακτικές ψηφιακού γραμματισμού νέων εφηβικής ηλικίας και (γλωσσική) εκπαίδευση*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας. http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/studies/ict/teens/index.html [15.11.2010]

Kress, G. & T. Van Leeuwen. 2001. *Multimodal Discourse*. Λονδίνο: Arnold.

Kress, G. 2000. Σχεδιασμός του γλωσσικού προγράμματος σπουδών με βάση το μέλλον. *Γλωσσικός Υπολογιστής 2*: 111-124.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Κώστας Ουράνης

Ακίνητα ταξίδια

Μπαίνομε στην εποχή των ταξιδιών. Πολλοί ετοιμάζονται να φύγουν. Στα σαλόνια, στα κέντρα, μαζεύονται και ανταλλάζουν τα σχέδιά τους και τις πληροφορίες τους, όπως μαζεύονται και τερετίζουν με μian ιδιαίτερη φλυαρία τα πουλιά, πριν κάνουν φτερό για τις μεγάλες, μυστηριώδεις αποδημίες τους. Κιόλας, στον πυρετό και στην προετοιμασία της αναχώρησης, ζουν τη μισή –ίσως καιν τη μεγαλύτερη– χαρά του ταξιδιού...

Για κείνους που δεν μπορούν να φύγουν –και που λυπούνται γι' αυτό– απομένει ακόμα μια παρηγοριά: τ' ακίνητο ταξίδι. Δεν αστειεύομαι. Οι μεγαλύτεροι εξερευνητές, οι περιπετειωδέστεροι Ροβινσώνες Κρούσοι υπήρξαν τα παιδιά, τα παιδιά που δεν κουνήθηκαν από την αυλή του σπιτιού τους. Είναι ζήτημα φαντασίας. Δεν μπορούμε, βέβαια, να ξαναβρούμε τη μαγική αυτή ράβδο της παιδικής φαντασίας και αυταπάτης, μπορούμε όμως να εξασκήσομε τη φαντασία μας, ώστε το ταξίδι να κυμαίνεται στην ψυχή μας μεταξύ ρεμβασμού και πραγματικότητας, χωρίς να κουνηθούμε από την πολυθρόνα μας.

Τη φαντασία μας μπορούν να τη βοηθήσουν και μερικά εξωτερικά αντικείμενα, που θα τα ονόμαζα «ταξιδιωτικά χάπια»: βιβλία που μιλάν για ταξίδια, εικόνες ξένων μερών, κούνιες κρεμαστές στα δέντρα που δίνουν την εντύπωση κλυδωνισμού πλοίου – και άλλα παρόμοια. Ο Γάλλος συγγραφέας Υσμάν μας έδωσε με τον ήρωα του Ντεζεσέντ τον υποδειγματικό τύπο του ακίνητου ταξιδιώτη. Ο ήρωας αυτός, θέλοντας να ταξιδεύσει, περιοριζόταν να μεταφέρεται με τις αποσκευές του στο σιδηροδρομικό σταθμό, από τον οποίο φεύγουν οι Άγγλοι επισκέπτες του Παρισιού για τη χώρα τους. Εκεί, ακούοντας τις λαρυγγώδεις ομιλίες τους, τρώγοντας ζαμπόνι και πίκλες στο μπουφέ, καπνίζοντας στην πίπα του αγγλικό καπνό, χόρταινε από

αγγλικές εντυπώσεις και γύριζε σπίτι του ύστερα από δυο ώρες κουρασμένος σα να ερχότανε από ταξίδι μηνών στην Αγγλία.

Είχα τη σπανία τύχη να γνωρίσω στη ζωή μου τον εξαισιότερο τύπο του ακίνητου ταξιδιώτη, μπρος στον οποίο ο ήρωας του Υσμάν δεν είναι παρά μια ανούσια μετριότητα. Είταν στην Πορτογαλία. Επισκέφτηκα κάποτε ένα ακρωτήριο – που είναι το ακρότατο σημείο της Ευρώπης που εισχωρεί μέσα στον Ατλαντικό. Ένα ακρωτήριο βραχώδες και που το δέρνουν αιώνια τα κύματα. Στα βράχια του, σφηνωμένοι ή κομμένοι στα δυο σάπιζαν οι σκελετοί ναυαγισμένων πλοίων... Εκεί, στο νεκροταφείο αυτό των καραβιών, μέσα στην ερημιά της άξενης ακτής και το ρόχθο των αιώνιων κυμάτων, ένας άνθρωπος είχε χτίσει ένα μικρό ισόγειο σπίτι και ζούσε ολομόναχος. Τέτοιοι μισάνθρωποι ή ασκητές υπάρχουν παντού – και σ' αυτή τη μοναξιά του δεν υπήρχε τίποτα το εξαιρετικό. Το εξαιρετικό το είδα όταν ο άνθρωπος αυτός μ' έμπασε μέσα στο ερημικό του σπίτι. Ποτέ στη ζωή μου δεν είδα και δεν ένοιωσα κάτι παρόμοιο. Το εσωτερικό του σπιτιού, από τα έπιπλα ίσαμε τα παραμικρότερα αντικείμενα, είταν φτιαγμένο από λείψανα των ναυαγισμένων στους βράχους πλοίων.

Οι πόρτες είταν πόρτες καμπινών, τα κρεβάτια κουκέτες πλοίων, τα πιάτα και τα φλιτζάνια ερχόντουσαν από διάφορα μέρη του κόσμου, ένας παπαγάλος τσίριζε αγγλικές βρισιές και στις εταζέρες μας κοίταζαν διάφορες φωτογραφίες γυναικών: γυναικών πλοιάρχων που είχαν χαθεί με τα καράβια τους.

Κι ο άνθρωπος αυτός ζούσε εκεί, ανάμεσα στα ναυάγια αυτά, ακίνητος μέσα στο σπίτι του, όλα τα ταξίδια κι όλες τις τρικυμίες, όλες τις περιπέτειες κι όλες τις ζωές διαφόρων πεθαμένων ανθρώπων, που δεν τους είχε δει ποτέ, προεκτείνοντας τη ζωή τους με τη δική του. Ζούσε εκεί, καπνίζοντας την πίπα του στα έρημα βράχια και περιμένοντας να ξεβραστεί κανένα άλλο πτώμα καπετάνιου, για να πλουτίσει με μιαν ακόμα ιστορία και περιπέτεια την πολυτάραχη κι ακίνητη ζωή του...